

ROZSYPAĆ (32) *vb pf*

rozsytać (19), **rosypać** (13); rozsytać *BartBydg, UstPraw, BibRadz* (2), *BudNT, SkarŻyw* (4), *ZapKościer, WujNT, SarnStat* (2), *SkarKazSej*; rosypać *BierRaj, RejPs, RejKup, KromRozm III, OrzRozm, Mącz* (2), *RejAp, GórnDworz, RejPos, CzechEp*; rozsytać : rosypać *RejZwierc* (1:1), *BudBib* (4:1).

rozł- (16), rozs- (1), rosz- (1), rosł- (1).

o oraz a jasne.

inf rozsytać (4). ◇ *fut* 1 sg rosypię (1). ◇ 2 sg rozsypiesz (1). ◇ 3 sg rozsypie (6), [rosypã]. ◇ 3 pl rozsypią (1). ◇ *praet* 1 sg f -em rozsypała (1). ◇ 2 sg m -ś rozsypał (1). ◇ 3 sg m rozsypał (7). ◇ 3 pl m pers rozsypali (4). ◇ *plusq* 3 sg m był rosypał (1). ◇ *imp* 2 sg rozsyp(p) (1). ◇ *con* 3 sg m by rozsypał (4).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI (dwa z niżej notowanych przykładów) i XVIII w.

1. *Spowodować rozpadnięcie się na kawałki, zniszczyć; convellere, discindere Mącz; effodere, interrompere PolAnt; dissipare JanStat [w tym: kogo, co (16)] (18)* : Gdyby kto kopce rozfypał albo iakie inŝe znaki graniczne pokáził/ táki temu ktoby go pozwał przepada od káżdego kopcá álbo znaku naroźnego trzy grzywny *UstPraw* Iv; *RejZwierc* 161; tedy ia ten Dom Boży położe równo z ziemiá/ á ołtarz rofypię/ Y zbuduię ná tym mieyfcu zácny kościół Bachufowi *BudBib* 2.*Mach* 14/33; Przeŝławny Cefarzu/ tákli rádźisz ŝludze twoiey/ áby Chryftuła porzuciłá/ á fkázytelnemu człeku/ ktorego pochwili robacy rozfypią przyłtác miáłá *SkarŻyw* 225; *ActReg* 155; IEŝli Krześciánin Cméntarz álbo groby Zydowŝkié iákokolwiek rozfypie/ álbo gwałtem náiedźie: chcemy/ áby wedle zwyczáiu źiemie náłzéy y praw był ciężko karan *SarnStat* 254.

W przeciwstawieniu: »rozsytać ... usypać« (1): KTóryby Stárołtá rozfypał gránice/ áby ie powinien był włypác *SarnStat* 844.

a. *O abstraktach, w tym zwłaszcza o zamiarach ludzkich: zniweczyć, udaremnić* (9) : Panye ktori rofipuyeff radi poganŝkye a odmyatałł miŝly lyudŝkye ij wŝgardzałł vradzenye xyqzqt yakoŝ rofipal [r]ada ac[h]ytofelya. zloń a roŝruc [...] nyenawyfc ij wŝlitky chitroŝcy zle radi przewrotnoŝcy wŝlitkych nyeprijacyol náŝlich *BierRaj* 16; *Convellere ius societatis atque amicitiae Potárgác* s kim towárzyłtwo y záchowanie roŝipác [!]. *Mącz* 478d, 372a; *RejAp* 64v; *BudBib* 2.*Par* 20/37; Czego [utraty czystoŝci] wnetże ciężko záłuiác/ [synowica ŝw. *Abramiusza*] łamá ná ŝię gorzko nárzekáłá/ mowiac: Nieftety mnie nędzney/ mieŝzkánie y kościółem Boży pomázáłá: zmowem z Pánem Bogiem rozfypáłá [!] *SkarŻyw* [237], 358; Ziemiá zaráźilá ŝię od obywatelów ŝwoich: bo przeŝtąpili zakon/ odmienili práwá/ rozfypáli przymierze wieczne. *SkarKazSej* 702a; [*ListyPol* III 1550/41].

[*Szereg:* »rosypać i przemienić«: ále pan bog [...] myłł tę iego [aby poŝlubić piékná pannę] rofipal y przemienil á onę oblubienicę wzyłł przez ŝmierć *JanKoszŻyw* E6.]

Przen: *Zakończyć, przerwać* (1) : [książe] Niewinnego wáđdziech pŝuie. Ale mi ŝię ŝda iż ŝkoro Roŝypie boy/ bo nieŝporo. *RejKup* C.

b. *O ludziach* (2) : Tełz y ofiárownicy przybráni do Iehowy niech ŝię poŝwiécá/ áby ich nie rozfypal [ne forte *divisionem faciat*] Iehowáh. *BudBib* *Ex* 19/22, *Ex* 19/24.

2. *Sypiac, rozrzucić na jakiejŝ przestrzeni; dissipare BartBydg; effundere Vulg; dispergere, spargere PolAnt [w tym: co (7), kogo (Przen) (1)] (10)* : Dissipo, rostrwozicz, rozŝipacz *BartBydg* 218.

rosypać po czym (2): Y rzekł [Pan] do męża vbránego w odzienie lniáne/ [...] nábieter pełno w ręce fwoie węgla ognińtęgo z pośrzod Cherubinow/ á rozfyp po mieście *BibRadz Ez 10/2, Ez 5/2.*

Przen (2) :

rosypać co czego [= *napełnić co czym*] (1): BO ácz ludzie rozni roznych piłm y roznych náuk fwiáth pełen rozfypáli/ ále iż byli ludzie/ też fie iáko ludzie vnošić mogli. *RejZwierc 8v.*

Zwrot: »rosypać po światu« (1): iż iuž czáły przychodzą tego fwiętego Proroctwá Pánfkiego/ gdyż iuž rozlał á práwie rofypał Bołtwo fwoie fwięte á wolá śwá fwięta po wšytkiemu fwiátu *RejPos 260.*

Szereg: »rozlać a rosypać« (1): *RejPos 260 cf Zwrot.*

a. *Sypiąc z góry, rozprzestrzenić* (1) : [Pan mój] Poruřły grom á da wniem głos fwoy vřlyřć rofypie grad zwęglem ognińtem zmieřawřły ná poły. *RejPs 24; [Glosy III nr 102/203].*

[*W porównaniu*: Ienže dawa śnieg iáko wełnę/ mgłę iáko popioł rořipa [*nebulam sicut cinerem spargit*; rozřypuie *Leop*; fypie *BudBib*] *PsKraK 1532 147/5*[16].]

b. *Rozrzucić to, co było ułożone* [*przekład i nawiązania do Vulg Ioann 2/15*] (4) : *KromRozm III H5v; SkarŻyw 414; CzechEp 47; A [Jezus] vczyniwřzy iákoby bicz z powrozkow/ wyrzucił wřzytkie z kořćiołá/ y owce y woły: á tych co pieniádzmi hándlłowáli pieniádze rozřypał [et nummulariorum effudit aes]/ y řtoły poprzewracał. WujNT Ioann 2/15.*

Szereg: »poprzewracać i rozsypanie« (1): a gdy gry řzkodliwe/ iáwnie ná iednym mieyřcu zacni y wielcy ludzie mieli: řam [Jezus] tám řzedł/ y řtoły/ kárty/ kořtki/ pieniádze/ poprzewracał y rozřypał/ y kořtery rozegnał. *SkarŻyw 414.*

3. *O ludziach: umieścić w różnych miejscach, rozproszyć* [kogo między kogo] (1) : Y rozřypie [*disperget*] was Iehowá między narody/ że was máło zořtánie między pogány *BudBib Deut 4/27.*

4. *Rozdać; dispergere* *PolAnt* [*w tym: co* (2)] (3) : Iáko nápiřano [*w Ps 112*]: Rozřypał/ dał vbogim/ řpráviedliwořć iego trwa ná wieki. *BudNT 2.Cor 9/9; [niech řię [...] řpyta / co zá tę Kanonizácýą wydał/ wiele łokci złotogłowu/ wiele inřzych kořtównych máteriy między kárdynały rořkráiał/ wiele pieniády gotowych rozřypał. BronApokr 263].*

rosypać między kogo (1): Gdy Alexánder wielki/ do Perřyey ná Dáryuřá ciágnął/ wřzytkie řkárby řwe między Rycerřtwo řwe był rořypał *OrzRozm N3v.*

Przen [*na kogo*] (1) : [*człowiek bez pielęgnowania zdziczeje*] wymuiąc ná kogo/ náturá/ ábo niebo/ dáry řwe rořypie *GórnDworz D2.*

5. [*Utworzyć luřny szyk wojskowy* [*co*]: poniewaz řye oni [Tatarzy] rozřypką potykáią/ tedy tymże řye też obyczáiem řnimi podkác/ rořypác huf álbo dwá *TarnConsil 13.*]

Synonimy: **1.** pokazić, rozbić, zniszczyć; **a.** rozerwać, rozproć, rozproszyć.

Formacje współrdzenne cf SUĆ.

Cf **ROZSYPANIE, ROZSYPANY**